

Universitat
de les Illes Balears

TREBALL DE FI DE MÀSTER

EL TREBALL COOPERATIU AL CICLE FORMATIU DE GRAU MITJÀ DE GESTIÓ ADMINISTRATIVA

Amanda Llompart Moll

Màster Universitari de Formació del Professorat

(Especialitat/Itinerari de *Tecnologia de Serveis*)

Centre d'Estudis de Postgrau

Any Acadèmic 2020-21

EL TREBALL COOPERATIU AL CICLE FORMATIU DE GRAU MITJÀ DE GESTIÓ ADMINISTRATIVA

Amanda Llompart Moll

Treball de Fi de Màster

Centre d'Estudis de Postgrau

Universitat de les Illes Balears

Any Acadèmic 2020-21

Paraules clau del treball:

Treball cooperatiu, aprenentatge cooperatiu, interdependència positiva, comunitat d'aprenentatge i tècniques cooperatives.

Tutor del Treball: Francisco Ramón Lirola Sabater

Resum

El treball cooperatiu és un mètode innovador que impulsa un procés d'ensenyament-aprenentatge mitjançant la interacció d'un grup d'alumnes. La característica principal és que tots els alumnes arriben a assolir els objectius establerts amb l'ajuda tant del docent com dels propis companys.

Com qualsevol aspecte desconegut, desenvolupar dins l'aula un mètode que no dominem encara pot ser un tant complex. Així doncs, aquest treball tracta de definir primerament les bases teòriques de l'aprenentatge cooperatiu, per acabar fent una proposta didàctica aplicada dins la Formació Professional de Grau Mitjà de Gestió Administrativa. La finalitat és demostrar que és possible desenvolupar tota una unitat formativa amb treball cooperatiu.

Paraules Clau

Treball cooperatiu, aprenentatge cooperatiu, interdependència positiva, comunitat d'aprenentatge i tècniques cooperatives.

ÍNDEX

1. Introducció.....	6
2. Objectius	8
3. Justificació del tema	9
4. Estat de la qüestió: marc teòric.	10
4.1 Concepte d'aprenentatge cooperatiu: definició i funcionament.....	10
4.1.1 Consideracions prèvies a l'hora de desenvolupar activitats cooperatives.....	12
4.1.2 Implementació de l'aprenentatge cooperatiu dins l'aula.....	17
4.1.3 Avaluació de l'aprenentatge cooperatiu.	19
4.1.4 Aspectes necessaris per a que funcioni el treball cooperatiu.....	21
4.2 Justificació del treball cooperatiu	23
4.3 El paper del docent i de l'alumne.....	25
4.3.1 El docent	25
4.3.2 L'alumnat.....	27
4.4 Tècniques metodològiques	27
5. Aplicació didàctica.....	31
5.1 Contextualització	31
5.2 Proposta didàctica	34
5.2.1 Objectiu general	34
5.2.2 Competències professionals, personals i socials	34
5.2.3 Continguts	35
5.2.4 Resultats d'aprenentatge i criteris d'avaluació	35
5.2.5 Formació de grups, adjudicació de rols i disposició de l'aula	36
5.2.6 Proposta d'activitats	37
5.3 Avaluació	55

5.3.1 L'heteroavaluació	56
5.3.2 L'autoavaluació.	57
5.3.3 La coavaluació	58
6. Conclusions.....	59
7. Bibliografia	60
8. ANNEXOS.....	62
ANNEX I. Rúbrica d'avaluació de l'aprenentatge cooperatiu i llista de coteig per avaluar l'aprenentatge individual	62
ANNEX II. Rúbrica per avaluar una exposició oral	66
ANNEX III. Llista de coteig de coavaluació.....	68
Taula 1. Estructures d'aprenentatge	11
Taula 2. Rols i tasques dels grups base.....	14
Taula 3. Document de control del treball cooperatiu.	15
Taula 4. Tècniques cooperatives d'estructura simple.....	28
Taula 5. Tècniques cooperatives d'estructura complexa.....	30
Taula 6. Unitats formatives del mòdul 0439 Empresa i Administració.....	32
Taula 7. Temporalització de les activitats.....	37
Taula 8. Indicadors d'avaluació	55
Il·lustració 1. Àmbits d'intervenció en l'aplicació del treball cooperatiu.	17
Il·lustració 2. Components essencials del treball cooperatiu.....	22
Il·lustració 3. Procés de planificació de la metodologia cooperativa.....	26

1. Introducció

L'aparició de la Nova Escola ha propulsat el creixent interès en l'estudi i aplicació d'unes metodologies molt més innovadores que l'educació tradicional. Aquest treball es basa en l'anàlisi de l'aprenentatge cooperatiu envers dos blocs diferenciats:

Al primer bloc es fa una recerca de la literatura disponible en referència al mètode cooperatiu. El treball cooperatiu tracta d'aconseguir els objectius d'aprenentatge mitjançant una interdependència positiva entre l'alumnat. Per tant, pretén crear comunitats d'aprenentatge on el docent passa a tenir un paper de guia i planificador de les tasques i l'alumnat, assumeix un rol molt més actiu.

Durant el transcurs d'aquest document, de forma resumida, veurem com les característiques necessàries per desenvolupar correctament el treball cooperatiu passen per:

- Una interdependència positiva
- Una interacció recurrent entre els alumnes
- Una avaluació constant del procés
- Una responsabilitat marcada tant a nivell individual com a nivell grupal
- Unes habilitats socio-emocionals ben implementades
- Una bona planificació del docent envers les activitats i els grups
- Un bon ambient d'aula i una forta cohesió de grup

Al finalitzar aquest punt, s'exposen i defineixen aquelles tècniques més emprades per dissenyar activitats cooperatives: llapis al mig, 1-2-4, la substància, parada de 3', el número, trencaclosques, grups d'investigació, el joc de les paraules i el foli giratori.

En el segon bloc es realitza una proposta didàctica aplicant les condicions descrites al marc teòric. Es tracta de desenvolupar tota una unitat formativa de la Formació Professional de Grau Mitjà de Gestió Administrativa mitjançant la cooperació. L'objectiu és demostrar que és possible aplicar i avaluar les tècniques cooperatives dins una unitat formativa.

2. Objectius

Els objectius del treball els podem dividir en generals i secundaris.

L'objectiu general és:

- Contextualitzar les tècniques cooperatives exposades al marc teòric dins una unitat formativa.

Els objectius secundaris, en canvi, són:

- Revisar la literatura científica de les metodologies basades en el treball cooperatiu.
- Definir i profunditzar en les tècniques cooperatives.
- Proposar estratègies, tècniques i instruments d'avaluació adients per l'aprenentatge cooperatiu.

3. Justificació del tema

La meva etapa escolar s'ha caracteritzat per una educació basada en un mètode tradicional. Tot i així, i sense nosaltres sabreu, l'estudi per a les proves escrites, sobre tot a partir del Batxiller, ho fèiem amb una variant de la metodologia cooperativa. En aquell moment va sorgir el meu interès en els temes relacionats amb el treball en grup.

Anys després d'acabar la carrera, vaig realitzar un parell de cursos de gestió de grups, lideratge emocional i habilitats socio-emocionals, tot enfocat a viure en societat i a treballar en grup en tots els àmbits de la vida. Per tant, quan al màster vaig descobrir la metodologia del treball cooperatiu vaig quedar impregnada. Per aquest motiu, he volgut triar per al meu treball final poder profunditzar envers aquesta metodologia i així poder aplicar-ho a la meva futura trajectòria com a docent.

4. Estat de la qüestió: marc teòric.

4.1 Concepte d'aprenentatge cooperatiu: definició i funcionament

El treball cooperatiu és una estratègia metodològica basada en implicar a l'alumne en el desenvolupament del seu aprenentatge-ensenyament i en el del seus companys, mitjançant l'organització del grup classe en petits grups heterogenis on es treballi de forma conjunta per desenvolupar les activitats proposades pel docent. (Altarriba, 2009)

Segons Johnson & Johnson (1989);

“És la situació en la qual els participants tenen objectius comuns, de tal manera que cadascun dels membres del grup només pot assolir els seus objectius si, i només si, els demés aconsegueixen assolir els seus”

A l'hora de dissenyar i posar en funcionament les dinàmiques dins l'aula s'ha de procurar dur a terme una estructura que fomenti la **interdependència positiva** entre els integrants de l'equip de treball. La relació existent s'estableix en funció dels objectius fixats i aquesta relació pot ser de tres tipus: (Pujolàs, 2008)

- Estructura individualista.
Amb el desenvolupament d'aquesta estructura la interacció entre l'alumnat és nul·la, ja que l'estudiant arriba a l'objectiu d'aprendre el contingut i les competències sense la necessitat de que cap altre ho aconsegueixi.
- Estructura competitiva.
Les activitats basades en aquesta variant constitueixen una interdependència negativa pel fet de que si un alumne aconsegueix la finalitat, la resta no pot arribar-hi.
- Estructura cooperativa.
L'aprenentatge cooperatiu es recolza en una interdependència positiva on, com s'ha mencionat anteriorment, un estudiant no pot gaudir de l'èxit sense que els altres membres també hi arribin.

Les diferències entre les tres estructures es poden observar de forma senzilla a la següent taula:

Taula 1. Estructures d'aprenentatge

	Competitiva	Individualista	Cooperativa
Ajuda mútua	No es tolera	Es tolera	Es fomenta
Interdependència	Negativa	No n'hi ha	Positiva
Avaluació	Normativa	Progrés individual	Progrés d'equip
Control de l'activitat	El docent decideix què i cóm	El docent decideix què i cóm	L'alumnat participa en les decisions
Rols	Professor tradicional	Professor tradicional	Professor + alumnat ensenyen
Autonomia	Poca	Poca	Molta
Motivació	Extrínseca	Depèn de cada un	Intrínseca

Font: Elaboració pròpia a partir de Duran, D., & Blanch, S. (2008). L'aprenentatge cooperatiu com a estratègia instructiva per a la inclusió.

Com es pot comprovar, dur a terme sessions que garanteixin una feina conjunta amb una interacció positiva entre els integrants d'un equip promou la creació d'una **comunitat d'aprenentatge**. L'alumnat, per la seva part, adopta un paper actiu ja que participa en les decisions, es desperta el seu esperit crític, fomenta la seva reflexió i la seva autonomia. El docent, per altra banda, romp amb el seu paper tradicional dins l'aula i passa de ser un simple transmissor d'informació a un guia que ajuda al grup a que siguin partícips del seu procés d'aprenentatge. L'alumnat no aprèn només mitjançant l'explicació del professor, si no que també ho fa gràcies a la interacció amb els companys. És a dir, aprenen dels altres allò que no saben, alhora que ensenyen als demès allò que entenen.

4.1.1 Consideracions prèvies a l'hora de desenvolupar activitats cooperatives.

Hem de tenir en compte els següents aspectes quan dissenyam activitats cooperatives dins l'aula:

LA CREACIÓ DELS GRUPS

Es recomana que els equips estiguin formats de 3 a 5 persones. El nombre òptim d'integrants dependrà dels objectius fixats amb la dinàmica, el temps requerit, el material a emprar i l'experiència prèvia com a grup de feina. (Johnson & Johnson, 1994). A més, s'ha de prestar atenció a les següents condicions:

- Quan més membres hi hagi, cada integrant proporcionarà un punt de vista i un coneixement diferent.
- Quan més alumnes formin el grup, més habilitats socio-emocionals es requeriran per a que pugin dur a terme una bona interacció.
- Formar grups molt grans condueix a la pèrdua de responsabilitat individual per a que funcioni l'activitat. Quan més petit és el grup, més necessària es la participació de cada membre, per tant, la implicació és major.
- Si el temps és limitat, l'equip format ha de ser reduït.
- Quan hi ha grups petits és més fàcil redirigir possibles problemes (conflictes, dispersió de l'objectiu, falta de gestió o lideratge, etc.)

LA HETEROGENEÏTAT DEL GRUP

L'escola tradicional ha conduït al foment de la homogeneïtzació dins les aules. S'ha intentat la formació de grups d'alumnes amb capacitats similars, per tal de minimitzar les diferències existents entre les persones. Tot això propicia l'atenció individualitzada de l'alumne i per tant, limita les oportunitats d'aprenentatge d'aquells als que se'ls hi ha privat del benefici de la relació amb altres companys. (Pujolàs, 2011)

El món, però, està ple de gent diversa. Per tant, és necessari dotar a l'alumne de les habilitats necessàries per relacionar-se amb la societat (a la feina, amb la família, amb els amics, etc), assumint que tothom és diferent. La Nova Escola cerca la inclusió i l'enriquiment d'entorns d'aprenentatge diversos on hi ha cabuda qualsevol persona. És fonamental que els estudiants aprenguin a fer feina amb diferent tipus de persones ja que no tan sols adquiriran capacitats socials per atendre a la societat que l'envolta, si no que es fomentarà una comunitat d'ensenyament-aprenentatge pel simple fet d'interactuar amb gent amb diferents coneixements i punts de vista. (Pujolàs, 2011)

Així doncs, el disseny de les activitats cooperatives ha de contemplar la premissa d'heterogeneïtat. D'aquesta manera, aquells més avançats podran ajudar a la resta i els qui tenen més problemes d'aprenentatge es sentiran més motivats per seguir la dinàmica de l'aula. (Pujolàs, 2011)

LA DURADA DEL GRUP: grups formals o informals

La durada de l'equip dependrà del tipus d'activitat que es du a terme, l'objectiu establert pel docent i la tècnica emprada (es veuran les tècniques a l'apartat 4.4). El professor establirà si vol un **grup informal**, que dura com a molt una sessió, o un **grup formal** (anomenat també grup base), que dura un curs escolar, en funció del que vol aconseguir amb la dinàmica i de la complexitat de la tècnica (no és el mateix emprar un "llapis al mig" que crear un "grup d'investigació") (Pujolàs, Riera, Pedragosa, & Soldevila, 2006)

Desenvolupar ambdues maneres requereix d'una bona gestió i organització per part del docent. Quan es treballa amb grups informals, els membres han de poder tenir temps de planificar la tasca, desenvolupar-la, discutir-la i realitzar una reflexió final (Johnson, Johnson, & Johnson, 1999). Per dur a terme grups formals, per altra banda, i ja que la durada és més extensa, s'han de seguir unes pautes més marcades si es vol garantir l'èxit de la dinàmica: (Pujolàs, Riera, Pedragosa, & Soldevila, 2006)

1. Hi ha d'haver una assignació de rols dins l'equip.

La següent taula mostra els diferents càrrecs i les tasques que cada un d'ells ha de desenvolupar:

Taula 2. Rols i tasques dels grups base.

Rols	Tasques
Responsable	Coordina el treball de l'equip. Anima als membres de l'equip a avançar en el seu aprenentatge. Procura que no es perdi el temps Controla el to de veu
Ajudant del responsable	Te clar quin es l'objectiu a aprendre Dirigeix les revisions de l'equip Determina qui s'ha de fer responsable de les tasques quan falta algun altre membre
Secretari	Emplena i guarda el Quadern d'Equip (on hi ha escrit l'objectiu del grup, el desenvolupament de les sessions; què han fet i com i l'avaluació del treball) Recorda les tasques de cada un i l'objectiu del grup Apunta la freqüència en que cada component executa la seva tasca
Responsable del material	Guarda el material del grup i s'assegura de que es fa un bon us Garanteix la neteja i l'ordre a l'hora de treballar

Font: Elaboració pròpia a partir de Pujolàs, P., Riera, G., Pedragosa, O., & Soldevila, J. (2006). Aprender juntos alumnos diferentes (I): El "qué" y el "cómo" del aprendizaje cooperativo en el aula.

Cada integrant tindrà adjudicat un rol. En cas de ser 3 membres hi haurà un responsable, un secretari i un responsable del material. Quan hi ha 4 membres, els rols seran el del responsable, el de l'ajudant del responsable, el secretari i el

responsable del material. Finalment, si són 5 companys, s'afegirà un secretari més i per tant, compartiran les tasques pròpies del rol.

Cada cert temps els rols es canviaran. D'aquesta manera tots els integrants desenvoluparan les funcions de cada càrrec. A més, el llistat de les tasques proposat a la taula 2 s'anirà actualitzant en funció de les necessitats de l'equip.

2. S'ha d'anar revisant periòdicament el funcionament del grup.

La revisió ha de ser tant interna, per el propis membres, com externa, per part del professor.

L'alumnat ha de tenir fixats objectius factibles a curt termini per poder anar analitzant la seva pròpia evolució i consecució de les tasques establertes. El professor, per altra banda, haurà de garantir el funcionament correcte de l'equip. Per tant, el grup hauria de dur un control mitjançant un document que permeti avaluar les activitats cooperatives:

Taula 3. Document de control del treball cooperatiu.

Reflexió sobre el treball en grup			
Nom del grup:			
Responsable:	Data:		
<i>Cóm funciona el grup?</i>	Necessita Millorar	Bé	Molt bé
1. Hem acabat la tasca?			
2. Utilitzam el temps correctament?			
3. Hem progressat tots?			
4. Hem avançat cap a l'objectiu?			
5. Hem complit els compromisos individuals?			
6. Complim amb les tasques de cada rol?			

Què se'ns dóna bé?
Què podríem millorar?
Objectius que ens proposem:

Font: Elaboració pròpia a partir de Pujolàs, P., Riera, G., Pedragosa, O., & Soldevila, J. (2006). Aprender juntos alumnos diferentes (I): El "qué" y el "cómo" del aprendizaje cooperativo en el aula.

D'aquesta manera, l'alumnat es fa responsable d'aconseguir les tasques proposades i trobar solucions a possibles incompliments o desviacions de l'objectiu. Per altra banda, el professor pot detectar possibles incidències de funcionament.

A més, s'haurà d'anar entregant, amb la freqüència que el docent vegi convenient, una autoavaluació del procés d'aprenentatge individual. Això permetrà al professor saber si hi ha algun membre del grup que no està arribant a l'èxit al mateix temps que els seus companys.

3. Potenciar les reflexions de l'equip al finalitzar les reunions.

Un cop acabada la reunió, el secretari del grup haurà d'escriure què han fet, com ho han fet i una valoració del treball en grup. D'aquesta manera, es fomenta la participació de tots els integrants al fer una autoavaluació de l'equip en conjunt.

Tot aquest procés quedarà imputat al anomenat Llibre Registre. Així, es podrà dur a terme un seguiment continu dels avanços individuals i grupals.

Finalment, cal esmenar que les dues formes (grups formals e informals) poden con viure conjuntament dins l'aula. Depèn de l'objectiu i de la tècnica emprada es podrà fer ús de la creació d'un grup esporàdic o es podrà treballar amb el grup base.

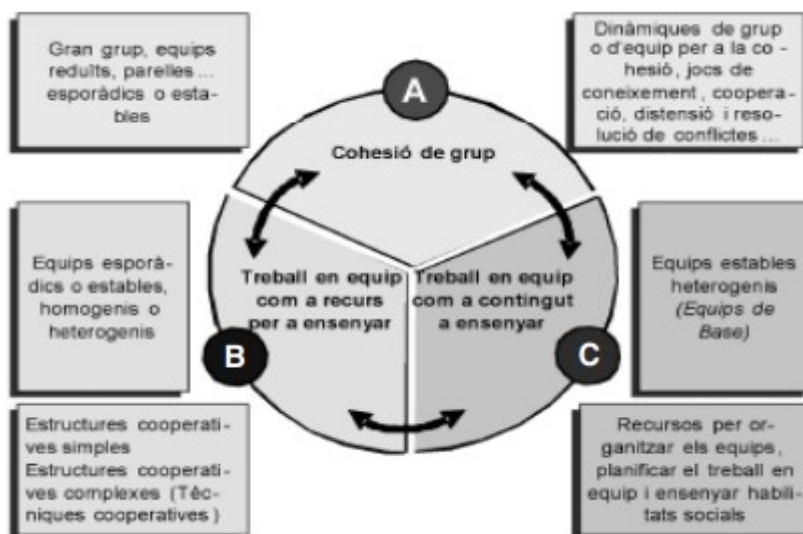
4.1.2 Implementació de l'aprenentatge cooperatiu dins l'aula.

Per tal de que el treball cooperatiu funcioni, el docent ha de desenvolupar dins l'aula tres estratègies, anomenades **àmbits d'intervenció**: la cohesió del grup, fer feina en grup per aprendre els continguts i ensenyar a l'alumnat a treballar en equip. (Pujolàs, 2008)

Els tres àmbits estan plenament relacionats ja que, no es pot fer feina en grup si no hi ha una mínima cohesió entre els membres i per tant, tampoc voldran aprendre els continguts mitjançant la cooperació. (Pujolàs, 2008)

La següent il·lustració mostra aquesta relació entre els àmbits:

Il·lustració 1. Àmbits d'intervenció en l'aplicació del treball cooperatiu.

Font: Pujolàs, P. (2008). *Cooperar per aprendre i aprendre a cooperar: el treball en equips cooperatius com a recurs i com a contingut.*

A. LA COHESIÓ DEL GRUP

Un equip cohesionat garanteix un millor aprenentatge, una major satisfacció, una comunicació més eficient, un augment de la productivitat i un increment de la motivació per part de l'alumnat. (López & Frutos, 2011)

Per aquest motiu, abans d'implementar tècniques de treball cooperatiu hem de treballar la consciència de pertinença al grup. Com bé comenta Pujolàs (2008), la cohesió funciona quan hi ha una bona relació del professor amb l'alumnat, quan hi ha un ambient d'estima i amistat entre els estudiants i finalment, quan hi ha una predisposició positiva dels alumnes cap a les tasques que proposa el docent.

Així doncs, per tal d'arribar a l'objectiu de formar un equip unit, s'han de treballar, segons Fernández-Río (2017), dinàmiques que s'enfoquin en millorar els següents aspectes:

- Coneixement del grup-classe
- La confiança
- L'autoconeixement
- La resolució de conflictes

B. TREBALL EN EQUIP COM A RECURS PER ENSENYAR

Tenir el primer àmbit cobert no significa que el grup sigui capaç de treballar en equip. El següent nivell és aconseguir, amb un parell d'experiències prèvies, que l'alumnat vegi de forma positiva aprendre conjuntament. Això es farà aplicant tècniques cooperatives simples (veure punt 4.4) amb grups reduïts de curta durada aplicant-ho com a molt durant les primeres unitats didàctiques. A més, per tal de que els alumnes acumulin experiències positives envers la cooperació, els grups formats no tenen perquè ser heterogenis. En aquests casos, la homogeneïtat també és possible. (Pujolàs, 2008)

C. TREBALL EN EQUIP COM A CONTINGUT A ENSENYAR

Finalment, és imprescindible que els alumnes aprenguin a treballar en equip. S'ha de desenvolupar dins l'aula com un contingut més de l'assignatura o mòdul.

Hem de tenir en compte que tenir el grup unit (àmbit A) i fomentar experiències positives amb la implementació d'algunes activitats cooperatives (àmbit B) no assegura que els estudiants sàpiguen fer feina en equip i per tant, que no sorgeixin alguns problemes d'organització, planificació, gestió i/o control dels grups. Per aquest motiu, si volem dur a terme una metodologia cooperativa dins l'aula, l'alumnat ha d'aprendre a fer feina conjuntament. En altres paraules, hem de fomentar l'aprenentatge de certes habilitats socials fonamentals per poder treballar en grups. (Pujolàs, 2008)

4.1.3 Avaluació de l'aprenentatge cooperatiu.

És fonamental que l'aprenentatge cooperatiu s'avaluï envers dos variants: **l'avaluació individual** i **l'avaluació del grup**. Per fer-ho, és indispensable observar l'equip i a cada alumne per analitzar com interactuen entre ells, com resolen els problemes, els coneixements que aporten, estudiar com és la comunicació amb el professor, etc. (Moral, 2009)

Per aquest motiu, no només s'ha d'avaluar el coneixement dels continguts apresos, si no que també s'ha de reflexionar sobre la seva participació en el grup i les habilitats adients adquirides pel fet de fer feina en equip. Així doncs, a l'hora d'avaluar cooperativament no és important saber quina nota quantitativa posarem a l'alumne, si no que hem de pensar en dissenyar un procés avaluador per comprovar que hi ha una evolució positiva en el procés d'aprenentatge. (Moral, 2009)

El que hem de tenir en compte segons Moral (2009) és que existeixi:

- **Interdependència positiva**, on els alumnes demostrin una responsabilitat individual sobre el procés d'ensenyament-aprenentatge de tots els membres de l'equip.
- **Construcció dels coneixements**, els quals es demostren amb la interacció constant entre els integrants de l'equip. És a dir, que sàpiga argumentar, demostra que entén del que parla, és crític, reflexiona sobre el temari, etc.
- **Relacions psicossocials**, quan es té una bona relació amb la resta de companys. Per tant, millora cada cop més amb les habilitats socio-emocionals.

Segons Johnson D. & Johnson R. (2004) , el plantejament d'un pla d'avaluació en el treball cooperatiu s'ha de permetre l'**autoavaluació**, la **coavaluació** i l'**heteroavaluació** tant individualment com del grup. A més, el procés d'avaluació no només serveix per saber quant ha après un alumne al acabar la unitat formativa, es pot i també s'hauria d'emprar per:

- Fer una **avaluació diagnòstica** per conèixer el nivell inicial de coneixement sobre un tema de cada alumne.
- Dur a terme una **avaluació formativa** amb la finalitat de supervisar l'aprenentatge de l'estudiant i el grup. Aquest fet permetrà al docent reconduir els possibles problemes sorgits (que no s'hagi entès algun concepte, per exemple) i donar un *feedback* del procés d'aprenentatge de l'alumnat.
- Realitzar una **avaluació sumativa** per analitzar el progrés total en el nivell d'aprenentatge.

Per acabar, cal esmenar per tant que la tècnica més usada serà l'**observació**, però també és interessant emprar la tècnica d'**anàlisi de documents**. Els instruments utilitzats per l'avaluació aniran a criteri del docent, ja que segons l'activitat que s'avaluï serà convenient aplicar un instrument o un altre (Johnson & Johnson, 2004)

4.1.4 Aspectes necessaris per a que funcioni el treball cooperatiu.

El treball cooperatiu és un mètode complex que requereix de molts més factors que, com podem afirmar arribat a aquest punt del treball, disposar a un grup-classe en petits grups per a que treballin de forma conjunta. Del treball de Johnson. D., Johnson. R. & Johnson E. (1999) es pot extreure que per a que existeixi un aprenentatge amb els fonaments que persegueix el treball cooperatiu s'han de complir els següents requisits:

1. Hi ha d'haver, com ja s'ha comentat, una **interdependència positiva** en el procés d'aprenentatge. Aquest fet garanteix l'èxit de tots els estudiants ja que, un alumne aconsegueix assolir els coneixements i les habilitats marcades si i només si els altres també ho han aconseguit. (Haro, 2010)

2. Els membres del grup han d'entendre la importància d'adquirir una **responsabilitat**, tant individual com grupal, per a que el grup funcioni. El rendiment a l'hora de fer feina en equip no tan sols ha de ser unitari si no que tots els integrants han de procurar que tot el grup progressi de forma eficient i eficaç. Aquest punt s'aconsegueix fomentant la cohesió del grup. (Abellán, 2018)

3. S'ha de treballar paral·lelament les **habilitats socio-emocionals** dels estudiants. A l'apartat anterior, hem vist com un dels àmbits a desenvolupar dins l'aula és la de disposar als alumnes de certes competències socials per poder fer feina en equip. Això significa que, s'ha d'elaborar un pla per treballar les habilitats tant interpersonals (la empatia, la resolució de conflictes, l'assertivitat i en general, com tenir bones relacions socials), com les intrapersonals (la gestió de les emocions, l'autoconeixement i l'autocontrol) (Ranea, 2012). Quan més potenciades les competències estiguin, més rendiment tindrà el grup a l'hora de dur a terme les dinàmiques establertes. (Haro, 2010)

4. La **interacció** que es produeix entre els membres ha de resultar promotora per tal d'afavorir l'aprenentatge de cada company. És a dir, cada persona que integra el grup ajudarà, motivarà i recolzarà a la resta per el bé de l'equip i això només es podrà realitzar si hi ha una interacció simultània entre els membres. (Abellán, 2018)

5. S'ha de permetre l'**avaluació constant** del grup ja que és fonamental per poder evitar aquelles conductes que no funcionen i potenciar aquelles que fan que el grup rendeixi millor (Haro, 2010). Així doncs, i tal i com hem vist a l'apartat 4.1.1, l'alumnat ha de ser capaç d'autoavaluar-se, d'avaluar als altres i d'avaluar al grup en general.

La següent il·lustració mostra de forma gràfica les idees exposades dins aquest punt:

Il·lustració 2. Components essencials del treball cooperatiu.

Font: Johnson, D., Johnson, R., & Johnson, E. (1999). Los nuevos círculos del aprendizaje: la cooperación en el aula y la escuela.

Per tant, podem concloure que tots aquests fenòmens han de desenvolupar-se conjuntament ja que són els components essencials que permeten la posada en pràctica dels mètodes cooperatius dins una classe.

4.2 Justificació del treball cooperatiu

La implementació a l'aula de metodologies cooperatives comporten una sèrie de notables **avantatges**.

Segons Johnson, D. & Johnson, R. (1994), els resultats de treballar en equip promou:

- Acceptació de la diversitat.
- Increment de la motivació.
- Elevació del rendiment i la productivitat acadèmica.
- Despertar l'esperit crític ja que ajuda a la reflexió i al raonament.
- Fomentar l'autoconeixement i l'autoestima.

Segons Sáez, F. (2010), l'aprenentatge cooperatiu també garanteix:

- Millorar les destreses socio-emocionals.
- Major enteniment dels continguts.
- Tots els alumnes arriben a l'objectiu.
- Desenvolupar la capacitat de resoldre problemes.
- Perfeccionar les habilitats lingüístiques i comunicatives.

Per a Pujolàs (2008) aquesta metodologia permet adquirir la competència social i cívica, sent una de les habilitats més necessàries per entendre la realitat i conèixer en societat. A més, l'adquisició d'aquesta competència inclou altres destreses bàsiques com la comunicació i les relacions socials.

Així doncs, el treball cooperatiu redueix la xifra de fracàs escolar, proporcionant millors resultats acadèmics degut a una major motivació, per el fet de que existeix una interdependència positiva en la consecució dels objectius. L'alumnat es sent més acollit i es responsabilitza tant del seu procés d'aprenentatge com el del seus companys. (Ramayo, 2006)

A més, no només es produeix una increment en el rendiment acadèmic. Les dinàmiques cooperatives contribueixen a millorar les característiques *intrapersonals* com l'autonomia, la presa de decisions en diferents situacions, la

reflexió, la creativitat, la responsabilitat, la confiança en un mateix, etc. Per altra banda, també ajuden a elevar les habilitats *interpersonals* ja que hi ha una constant interacció entre el grup. Per tant, es fomenta l'empatia, la capacitat de comunicació, la tolerància, el respecte, etc. (Ramayo, 2006)

Tot i així, també s'ha de lluitar en contra dels **inconvenients** que poden sorgir:

- Referent al *comportament de l'alumnat*, podem trobar estudiants que no vulguin col·laborar, altres que adoptin un rol de dominància respecte a la resta dels membres o d'altres que cerquin cridar l'atenció durant les dinàmiques. En aquests casos el paper del docent és fonamental per redirigir les males conductes cap a comportaments que permetin les activitats establertes. (Ramayo, 2006)
- Les tasques poden fracassar si *el grup no està ben cohesionat* (Ramayo, 2006). Com hem mencionat durant el treball, hi ha d'haver un ambient de treball favorable i s'ha d'haver propulsat el sentiment de pertinença al grup per tal de garantir l'èxit del mateix.
- Es pot produir el que s'anomena "*dispersió de la responsabilitat*". És a dir, dins el grup per haver-hi alguns membres que treballin més que els altres i per tant, el coneixement no està sent assolit per tots per igual. Per evitar-ho, el professor pot, emprar tècniques que necessitin de la cooperació de tots els integrants, i/o realitzar de tan en tan tasques d'avaluació individual. (Slavin, 1999)
- *Dificultats d'adaptació* per part de l'alumnat ja que s'usa una metodologia innovadora. Per aquest motiu, els estudiants han de tenir clar en cada moment el funcionament del treball cooperatiu i el procés que es seguirà durant el curs. (Muñoz, 2014)

- El *professor es pot frustrar* si les dinàmiques que s'ha plantejat no surten tal i com tenia establert. És fonamental que hi hagi una bona planificació de les tasques i a més, es permeti certa flexibilitat a l'hora d'adaptar les sessions al grup classe.

Encara que existeixin inconvenients, l'aprenentatge cooperatiu presenta majors beneficis que les dificultats que es pugin presentar. Amb una bona planificació i un gran treball previ de cohesió de grup es poden reduir considerablement els inconvenients, garantint l'èxit de la metodologia. Així doncs, el paper del docent és molt important ja que ha de vetllar per el bon funcionament de les dinàmiques.

4.3 El paper del docent i de l'alumne

4.3.1 El docent

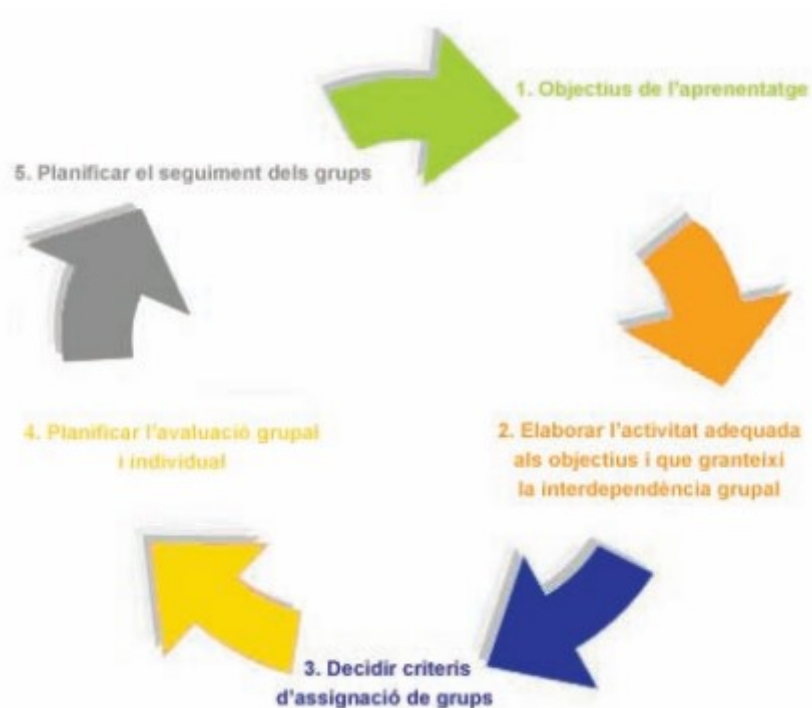
Amb l'aprenentatge cooperatiu, el rol tradicional del professor fixat com a simple transmissor d'informació no funciona. El docent que advoca per aquest mètode innovador adquireix un paper de guia que acompanya a l'alumnat. És a dir, facilita i reforça l'ensenyança permetent que hi hagi una constant retroalimentació educativa entre els estudiants. No dóna a l'estudiant totes les respostes, si no que ajuda a fomentar la seva autonomia, a que desenvolupi la capacitat de reflexionar i prendre decisions i a que es nodreixi de les habilitats bàsiques per resoldre problemes. Per dur-ho a terme, el mestre ha de desenvolupar els següents rols: (Johnson, Johnson, & Johnson, 1999)

1. Establir els objectius d'aprenentatge i per tant, ha de planificar totes les activitats entorn a aquests objectius.
2. Prendre decisions de quines activitats es faran, com es crearan els grups i els rols que es duran a terme, com s'usarà l'aula i quin material s'emprarà.

3. Comunicar a l'alumnat la finalitat de cada activitat, com funcionaran i en que consisteix la dinàmica.
4. Desenvolupar el treball cooperatiu.
5. Controlar el procés de treball en equip per tal de resoldre dubtes, mediar davant possibles conflictes, etc.
6. Avaluar tant el procés individual d'aprenentatge com el treball en grup.

Per a que l'aprenentatge cooperatiu funcioni, el docent ha de planificar correctament les tasques. Sense una bona organització, gestió, planificació i control pot fracassar la implantació del mètode dins l'aula. Així doncs, les passes a seguir segons Altarriba, R. (2009), on s'engloben els punts descrits en els paràgrafs anteriors, són:

Il·lustració 3. Procés de planificació de la metodologia cooperativa.

Font: Altarriba, R. G. (2009). *El treball cooperatiu en l'ensenyament/aprenentatge de la química*.

4.3.2 L'alumnat

La base sobre la qual està construïda el treball cooperatiu propicia que l'alumnat adopti un rol actiu i participatiu en el seu procés d'aprenentatge. Concretament, estimula que el propi alumne executi el paper tant de docent com d'estudiant, ja que fent feina en equip els membres aprenen a explicar, a posar-se d'acord, a adoptar un compromís d'aprenentatge, a reflexionar i a motivar-se per aconseguir els objectius. (Ramayo, 2006)

La confrontació d'opinions estimula el pensament crític. És a dir, possibilita reflexionar sobre els diferents punts de vista d'una mateixa situació, arribant així a tenir un ampli repertori de solucions que condueixen a un increment del coneixement i per tant, a una millora en l'aprenentatge (Ramayo, 2006).

Els éssers humans ens caracteritzam per ser individus que vivim en societat. Això significa que estem en constant interacció entre nosaltres. No som nosaltres contra el món si no que ens enriqueim de les persones que ens envolten (Pujolàs, 2011). No tothom sap de tot i cada un sap d'alguna cosa, per tant, com comenta Ryunosuke Satoro:

“Solos somos una gota. Juntos somos un océano”

Per aquest motiu, resulta interessant el paper actiu que assumeix l'alumne amb aquest mètode d'aprenentatge, ja que també el capacita d'habilitats per fer front al seu futur laboral, social i escolar. (Pujolàs, 2011)

4.4 Tècniques metodològiques

Les tècniques cooperatives que podem emprar dins l'aula poden ser de dos tipus: **estructures simples**, caracteritzades per ser fàcils d'aplicar i de curta durada, o **estructures complexes**, que com indica el seu nom són més difícils d'aplicar i de durada de més llarga (Pujolàs, 2008).

Per a que una tècnica sigui realment cooperativa hem de tenir en compte, com bé comenta Pujolàs (2008), dues premisses:

- Hi ha d'haver interacció entre els membres.
- Ha d'existir un treball i una responsabilitat individual.

Si una de les dues no es compleix, podem afirmar que no estem treballant mitjançant l'aprenentatge cooperatiu.

A continuació es mostren dues taules amb les tècniques més rellevants segons l'estructura:

Taula 4. Tècniques cooperatives d'estructura simple.

Parada de tres minuts	Quan el docent va fent l'explicació a tota la classe pot anar fent aturades per demanar dubtes. Es tracta de que cada grup pensi tres preguntes sobre el que han vist fins al moment i després decideixin formular al docent una de les tres. Un cop resoltes les qüestions, el professor segueix amb la explicació de la matèria
1-2-4	El docent planteja al grup-classe una qüestió (una pregunta, un problema, etc.). Primer, els integrants del grup l'han de resoldre individualment. Després, en parelles, intercanvien i consensuen una resposta. Finalment, el grup sencer ha de donar una resposta definitiva
El foli giratori	El professor encomana una activitat en referència al temari desenvolupat. Comença a escriure un integrant del grup donant solució a la tasca. Després, passa el foli a l'altre company i així, fins que tots els membres han fet la seva aportació. Es recomana que cada alumne escrigui el seu nom i al foli amb un color diferent, per a que el docent vegi les aportacions individuals
Llapis al mig	En aquest cas, el docent entrega tantes preguntes o

	<p>exercicis com integrants hi ha al grup. Cada membre es fa responsable d'una de les qüestions. Això significa que, el responsable llegeix la seva tasca en veu alta i tots intenten contestar-la mentre que el llapis està al mig de la taula. Quan creuen tenir la resposta, agafen els llapis i, en silenci, tots redacten al seu quadern la resposta. El torn passa entre companys fins que s'acaben contestant totes les preguntes o completant tots els exercicis</p>
El número	<p>El mestre dóna un número diferent a cada alumne. Seguidament, els hi exposa una activitat que tots els alumnes han de resoldre. Tots els membres han de procurar que tot l'equip participi, ja que el docent un cop acabat el temps per donar solució a l'activitat, treurà un número a l'atzar i aquell alumne elegit, en representació del seu grup, haurà de contestar</p> <p>En cas d'encertar, l'equip sencer s'endurà un premi</p>
El joc de les paraules	<p>El professor dóna als alumnes un parell de paraules clau sobre el temari tractat. Cada estudiant formula una frase o escriu la idea que li suggereix la paraula. Un cop acabat, cada alumne exposa a la resta de companys la seva feina envers la paraula i entre tots, la corregeixen i la modifiquen</p>
La substància	<p>Mitjançant un text, cada alumne ha de fer un resum del que ha llegit envers el text. La idea és que s'expressin les idees clau. Quan tots els membres del grup acaben, fan una posada en comú fins que tenen totes les idees principals resumides. Finalment, tots escriuen la redacció final consensuada amb el grup al quadern</p>

Font: Pujolàs, P. (2008). *Cooperar per aprendre i aprendre a cooperar: el treball en equips cooperatius com a recurs i com a contingut.*

Taula 5. Tècniques cooperatives d'estructura complexa.

Trencaclosques	<p>El docent divideix el temari en tantes parts com membres té l'equip (per exemple: part A, part B i part C). Acte seguit, facilita una de les parts a cada membre del grup:</p> <p>Grup 1: Alumne 1 – Part A Alumne 2 – Part B Alumne 3 – Part C</p> <p>I el mateix amb la resta de grups.</p> <p>Aquests, llegeixen el document assignat i es familiaritzen amb el contingut. A continuació, es creen els anomenats grups d'experts on tots els alumnes que tenen la Part A s'ajunten a una taula, tots el que tenen la Part B a una altra i així successivament.</p> <p>En aquest punt, s'intercanvien opinions per reforçar el coneixement.</p> <p>Finalment, cada alumne torna al seu grup base i nodreix a la resta amb el coneixement obtingut pel fet d'especialitzar-se en la seva part assignada</p>
Grups d'Investigació	<p>Cada grup té o tria un subtema referent al temari que estan actualment desenvolupant a la classe. Amb el docent, planifiquen l'estudi (divisió de tasques, establiment d'objectius, recerca de informació, supervisió, etc). Durant el transcurs del treball, el mestre els guia cap a la consecució de l'objectiu</p> <p>Es recomana que la investigació acabi amb una exposició del treball realitzat a tot el grup-classe</p>

Font: Pujolàs, P. (2008). *Cooperar per aprendre i aprendre a cooperar: el treball en equips cooperatius com a recurs i com a contingut.*

5. Aplicació didàctica

5.1 Contextualització

El **centre** en el qual s'impartirà la unitat formativa és el Centre Internacional d'Educació, més conegut com a CIDE, situat a Sa Vileta-Son Rapinya. Disposa d'una àmplia oferta formativa: Educació Infantil, Educació Primària, ESO, Batxillerat i Formació Professional (en endavant FP). Fet que provoca que tot i ser un centre molt gran sigui de caire familiar ja que l'alumnat pot romandre al centre durant totes les seves etapes educatives.

Dins la Formació Professional, ofereixen la FP Bàsica en Serveis Administratius; la FP de Grau Mitjà en Gestió Administrativa, en Instal·lacions Elèctriques i Automàtiques i en Sistemes Microinformàtics i Xarxes i finalment, la FP de Grau Superior en Administració i Finances i en Desenvolupament d'Aplicacions Multiplataforma.

Les classes es desenvolupen durant l'horari de matí i de forma presencial, amb l'excepció del FP de Grau Superior en Desenvolupament d'Aplicacions Multiplataforma que permet el format dual.

Per altra banda, ens trobam amb un **alumnat** molt divers per la ubicació on es troba el centre. El grup-classe està format per 20 alumnes: 16 venen d'haver superat la ESO, 2 han repetit curs i 2 passen a través d'haver aprovat la FP Bàsica en Serveis Administratius. El nivell inicial de l'alumnat és adequat per seguir les classes amb normalitat. S'ha de tenir present la falta de motivació d'alguns dels estudiants, però cap presenta una dificultat d'aprenentatge. El treball cooperatiu és un al·licient per ajudar a motivar a l'alumnat.

En quant al **mòdul** al qual està destinada la proposta didàctica d'aquest treball, està orientada cap al Cicle Formatiu de Grau Mitjà de Gestió Administrativa. Els mòduls que engloben l'FP són:

0437 Comunicació empresarial i atenció al client
0438 Operacions administratives de compra-venda

0439 Empresa i Administració

0440 Tractament informàtic de la informació
0441 Tècnica contable
0442 Operacions administratives de recursos humans
0443 Tractament de la documentació contable
0444 Anglès
0446 Empresa en el aula
0448 Operacions auxiliars de gestió de tresoreria
0449 Formació i orientació laboral
0451 Formació en centres de treball

El mòdul escollit és **0439 Empresa i Administració**. Aquest mòdul té una durada de 100 hores a 3h/setmana i s'imparteix durant el primer any del cicle.

Les **unitats formatives** que representen el mòdul són:

Taula 6. Unitats formatives del mòdul 0439 Empresa i Administració

UF	Nom	Temporalització
0	Introducció	Primer trimestre
1	La innovació empresarial	Primer trimestre
2	Empresa, empresari i tipus de societats	Primer trimestre
3	Els impostos	Segon trimestre
4	El dret espanyol i el dret de la UE	Segon trimestre
5	L'Administració	Tercer trimestre
6	Processos i recursos administratius	Tercer trimestre
7	Documentació i gestió amb l'Administració	Tercer trimestre

Font: Elaboració pròpia

La unitat formativa a la que es farà referència a les activitats és la **UF2 – Empresa, empresari i tipus de societats**, la qual descriurem més detalladament al següent punt (5.2 proposta didàctica).

Així doncs, ens trobam al primer trimestre i l'alumnat ja du dues unitats formatives treballades mitjançant la metodologia cooperativa. En concordança amb el que s'ha explicat al marc teòric, durant el transcurs de les dues primeres unitats formatives, s'ha treballat la cohesió de grup amb dinàmiques que afavoreixin el sentiment de pertinença al grup-classe, les habilitats necessàries per fer feina en equip i a més, s'ha treballat també amb tasques cooperatives simples per generar experiències positives envers la cooperació (en referència al que hem explicat a l'apartat 4.1.2). Tot i ser un mètode innovador, ja que l'alumnat no havia fet feina tot una assignatura/mòdul amb cooperació, han demostrat interès i ganes de seguir fent feina amb aquesta dinàmica. Per tant, a la següent unitat formativa, que és la que ens correspon desenvolupar una proposta didàctica, podrem passar al següent nivell i treballar tant amb grups formals com amb grups informals.

Les activitats proposades al següent apartat només seran de treball cooperatiu, tenint en compte que els àmbits descrits a l'apartat 4.1.2 també s'hauran de seguir treballant paral·lelament, perquè com hem vist durant el desenvolupament d'aquest treball, l'aprenentatge cooperatiu no funciona sense una bona cohesió de grups i les habilitats socio-emocionals necessàries per a que hi hagi una bona relació entre els membres. Per tant, suposarem que ja hi ha un bon clima d'aula, que els integrants tenen sentiment de grup, que ja han adquirit experiències prèvies positives amb cooperació i que el professor, per la seva part, té una bona reputació entre l'alumnat.

5.2 Proposta didàctica

En aquest apartat s'aplicarà la teoria vista al punt 4 a una unitat formativa. És a dir, la finalitat de la proposta és **demostrar que es pot treballar tota una unitat formativa amb la metodologia cooperativa** per aconseguir els objectius d'aprenentatge establerts.

Per formular activitats correctament, s'han de tenir en compte els objectius, els continguts, les competències, els resultats d'aprenentatge i els criteris d'avaluació. El conjunt d'activitats han de permetre la consonància de totes les variables, per aquest motiu els primers apartats tractaran de definir aquestes variables per finalment exposar la proposta d'activitats de la unitat formativa elegida.

5.2.1 Objectiu general

Els **objectius generals** de la unitat formativa són:

- Identificar les possibilitats de negoci, estudiant el mercat i analitzant les alternatives empresarials.
- Reconèixer l'entorn econòmic per poder generar, si ho desitja, el seu propi treball.

5.2.2 Competències professionals, personals i socials

Les **competències professionals, personals i socials** que fan referència a la unitat formativa són:

- Detectar i analitzar oportunitats de treball i autotreball desenvolupant una cultura emprenedora i adaptant-se a diferents llocs de feina i noves situacions
- Participar de forma activa en la vida econòmica, social i cultural, amb una actitud crítica i responsable

5.2.3 Continguts

Els **continguts** que es treballaran a la unitat formativa corresponen a:

El concepte jurídic d'empresa i empresari:

- Concepte d'empresa
- Concepte d'empresari
- Persona física
- Persona jurídica
- Empreses individuals
- Empresari autònom
- Tipus de societats

5.2.4 Resultats d'aprenentatge i criteris d'avaluació

Resultat d'aprenentatge:

Coneix la diferència entre empresa i empresari, així com el detall de la forma jurídica i la normativa que està en vigor actualment, aplicant-ho a un context real.

Criteris d'avaluació:

- S'ha definit el concepte d'empresa i empresari
- S'ha diferenciat entre el que és una persona física i una persona jurídica
- S'ha vist el marc i tràmits legal de l'empresa i empresari
- S'ha vist les característiques de l'empresari autònom
- S'han detallat els diferents tipus de societat
- S'ha identificat en un context real la forma jurídica més adient segons l'empresa

5.2.5 Formació de grups, adjudicació de rols i disposició de l'aula

En quant a la **formació dels grups**, els equips de treball dins l'aula s'han format envers dues variants:

- **Grups esporàdics**, el quals en fem ús durant les activitats que ens és indiferent com es junten els alumnes perquè són dinàmiques més enfocades a la motivació o no tenen la finalitat de traspasar nous coneixements. Per tant, l'heterogeneïtat no és un factor determinant per formar aquests grups.
- **Grups base**, que suposen la majoria de les activitats. Durant les dues primeres unitats formatives s'han anat observat i analitzant els punts forts i febles de cada estudiant. Un cop recopilada la informació, es formalitzen els grups base, a partir d'aquesta unitat formativa i tenint en compte els criteris d'heterogeneïtat, de la següent forma: 5 grups base de 4 integrants en cada grup.

Per altra banda, s'adjudiquen **els rols** de cada estudiant. Segons el que hem vist a la literatura i durant el transcurs d'aquest treball, podem establir els següents rols amb les obligacions corresponents (veure taula 2):

- **Responsable**
- **Ajudant del responsable**
- **Secretari**
- **Responsable del material**

Al finalitzar cada dinàmica amb el grup base, han d'emplenar el Llibre Registre, tal i com s'explica al punt 4.1.1 a l'apartat de la durada del grup: grups formals o informals.

Finalment, en quant a la **disposició de l'aula**, tenim que durant la presentació de la unitat formativa, el docent haurà de remarcar la necessitat de que els membres de cada grup base estiguin junts al començar les sessions. Per tant, hi haurà 5 grups amb 4 taules juntes per grup.

5.2.6 Proposta d'activitats

A continuació es proposaran una sèrie d'activitats per treballar l'aprenentatge cooperatiu dins una classe. Es tracta de detallar **activitats d'iniciació**, de **desenvolupament** i de **tancament** mitjançant la metodologia cooperativa. D'aquesta manera es demostra que es possible desenvolupar una unitat formativa per complet amb aquest mètode innovador.

La taula següent mostra una temporalització de les activitats previstes:

Taula 7. Temporalització de les activitats

Descripció	Nom de l'activitat	Tècnica	Durada
ACTIVITATS D'INICIACIÓ			
Sessió 1: Introducció			
Activitat 1	Avaluació inicial	1-2-4	30'
Activitat 2	Punt de partida	Foli giratori	65'
Activitat a casa	Classroom	-	10'
ACTIVITATS DE DESENVOLUPAMENT			
Sessió 2: Empresa i empresari			
Activitat 3	Iniciació a la investigació	Grups d'investigació	15'
Activitat 4	Empresa i empresari	Parada de 3'	20'
Activitat 5	Capacitat legal i responsabilitat empresarial	La substància	20'
Activitat a casa	Classroom	-	10'
Sessió 3: Persona física vs persona jurídica. Empresari autònom vs societat civil			
Activitat 6	Persona física. Persona jurídica. Autònom. Societat civil	El número	20'

Activitat 7	Persona física. Persona jurídica. Autònom. Societat civil	Parada de 3'	30'
Activitat 8	Pasapalabreco	-	60'
Activitat a casa	Classroom	-	10'
Sessió 4: Tràmits legals. SS i AET			
Activitat 9	Tràmits legals. SS i AET	Parada de 3'	25'
Activitat 10	Tràmits legals. SS i AET	Llapis al mig	30'
Activitat a casa	Classroom	-	10'
Sessió 5: Tipus de societats			
Activitat 11	Tipus de societats	Trencaclosques	70'
Activitat 12	Tipus de societats	Parada de 3'	40'
Activitat a casa	Classroom	-	10'
Sessió 6: Feina grups d'investigació			
Activitat 13	Feina grups d'investigació	Grups d'investigació	55'
ACTIVITATS DE TANCAMENT			
Sessió 7: Exposicions			
Activitat 14	Exposició grups d'investigació	Grups d'investigació	110'
Sessió 8: Consolidació			
Activitat 15	Consolidació de la unitat formativa	Joc de les paraules	20'
Activitat 16	Mapa conceptual grupal	Foli giratori	35'
Activitat a casa	Classroom	-	10'

Font: Elaboració pròpia

El mòdul, com bé hem comentat, s'imparteix durant 3h/setmana. Per tant, suposem que es reparteix en dues sessions a la setmana: una sessió de dues hores i una altra d'una hora més. En total, la unitat formativa es concentrarà en 12h aproximades, amb un total de 8 sessions.

ACTIVITATS D'INICIACIÓ

Sessió 1: Introducció (110')

En un primer moment, el docent farà una breu presentació del tema, esquematitzarà les activitats i donarà a conèixer el procés d'avaluació. Per aquest motiu, és important atendre i participar durant les dinàmiques (15').

Seguidament es realitzaran les següents activitats plantejades:

Cal esmenar que després de cada activitat cooperativa els alumnes disposaran d'un temps breu per emplenar el Llibre Registre que controla i documenta les sessions.

Activitat 1	
Típus d'activitat	Iniciació
Nom de l'activitat	Avaluació inicial
Tècnica emprada	1-2-4
Objectiu	L'activitat permetrà al docent establir un punt de partida en funció dels coneixements inicials de l'alumnat. El docent anotarà les següents preguntes a la pissarra: <ul style="list-style-type: none">• Sabeu la diferència entre empresa i empresari?• Qui creieu que és una persona física? I jurídica?• Nombrau els tipus de societat que considereu que existeixen.
Descripció	Per contestar-les, el professor comentarà al grup-classe que es poden agrupar com vulguin (com que és una activitat d'iniciació no fa falta que el docent supervisi la repartició dels grups ni fer feina amb el grup base). S'hauran de fer en total 5 grups de 4 persones.

Cada integrant haurà de pensar en les respostes de les preguntes formulades per el docent. Seguidament, en parelles (és a dir els grups de 4 es dividiran entre: els membres 1 i 2 per una banda i els integrants 3 i 4 per una altra), intercanviaran i consensuaran les respostes pensades individualment. Després, el grup sencer haurà de debatre i tornar a consensuar les respostes.

Finalment, es farà una posada en comú. Cada grup haurà d'exposar al grup-classe les seves respostes, on es permetrà el debat.

El professor anirà anotant les idees clau que vagin sorgint a la pissarra i reconduirà la posada en comú cap a la contestació correcte de les qüestions plantejades. La finalitat és ajudar a que els alumnes obtenguin una visió global dels conceptes principals.

Duració estimada	30'
Material didàctic	Pissarra, quadern dels alumnes i bolígraf

Activitat 2

Tipus d'activitat	Iniciació
Nom de l'activitat	Punt de partida
Tècnica emprada	Foli giratori
Objectiu	Nodrir a l'alumnat amb les paraules clau que es veuran durant el transcurs de la unitat formativa

Els estudiants es reuniran amb el grup base (a partir d'ara sempre faran feina d'aquesta forma) i el docent entregarà una llista de les paraules clau del tema:

Descripció	Grup 1:
	<ul style="list-style-type: none"> - Empresa - Empresari
	<ul style="list-style-type: none"> - Persona física - Persona jurídica
	Grup 2:

-
- Treballador per conta pròpia - Seguretat Social
 - Treballador per conta aliena - AET

Grup 3:

- Responsabilitat empresarial - Autònom
- Cotització a la SS - Societat Limitada

Grup 4

- Societat Anònima - Capacitat legal
- Cooperatives - Comunitat de bens

Grup 5:

- Societat Civil - Autònom depenent
- Estatut dels treballadors - Codi de comerç

Els integrants de cada grup hauran de fer una recerca de cada paraula. Acte seguit, començarem a emprar la tècnica del foli giratori. La condició que es posarà és que cada membre de l'equip haurà d'escriure amb un color diferent i al foli s'haurà d'escriure el nom de l'alumne amb el color elegit.

Un cop acabat, un representant de cada grup explicarà a la resta d'alumnes les paraules que han tengut que estudiar i el significat de cada una d'elles.

El document final s'entregarà al docent

Duració estimada	65'
Material didàctic	Mòbil o portàtil, document amb les llistes, quadern i bolígraf

Activitat a Casa	
Tipus d'activitat	Consolidació
Nom de l'activitat	Classroom
Objectiu	<p>Fer que l'alumnat estigui atent durant les posades en comú i consolidar la informació rebuda durant la sessió un cop està a casa.</p> <p>Permet la reflexió i la crítica del que està aprenent.</p> <p>Ajuda a l'avaluació per part del procés d'aprenentatge individual</p>
Descripció	<p>El docent publicarà, un cop acabades les classes, una pregunta al Classroom. Cada alumne haurà de contestar-la obligatòriament (es farà a cada sessió).</p> <p>En aquest cas podria ser: què has après durant la classe d'avui?</p>
Duració estimada	10'
Material didàctic	Mòbil o portàtil

ACTIVITATS DE DESENVOLUPAMENT

Sessió 2: Empresa i empresari (55')

Activitat 3	
Tipus d'activitat	Desenvolupament
Nom de l'activitat	Iniciació a la investigació
Tècnica emprada	Grups d'investigació
Objectiu	Començar a preparar el grup per a que realitzin una investigació sobre el tema que se'ls proposarà.
Descripció	<p>El docent explicarà a cada grup base que hauran d'efectuar una activitat de recerca d'informació. El professor repartirà a cada grup un dels casos que estaran penjats al Classroom. Cada cas va sobre alguna persona que vol obrir una empresa amb unes condicions marcades o té l'empresa però les seves necessitats</p>

empresarials canvien i l'alumnat haurà de donar la solució més adient segons el cas (si obrir una societat limitada, una anònima, ser autònom, etc.)

A més, es dirà que a la sessió 6, cada grup farà una exposició a la resta presentat el cas, l'elecció del tipus de societat i el motiu que recolza l'elecció.

El mestre, un cop acabada l'explicació, resoldrà els possibles dubtes i penjarà al Classroom les rúbriques corresponents que avaluaran el treball (veure apartat ANNEX II i ANNEX III)

Duració estimada	15'
Material didàctic	Mòbil o portàtil

Activitat 4

Tipus d'activitat	Desenvolupament
Nom de l'activitat	Empresa i empresari
Tècnica emprada	Parada de 3'
Objectiu	Aclarir dubtes durant l'explicació del docent.
Descripció	El professor explicant què és una empresa i en què es diferencia d'un empresari. Durant aquesta explicació, anirà fent aturades per deixar que el grup base reflexioni sobre el que s'ha anat exposant. La finalitat és que cada grup pugui formular una pregunta respecte al tema en qüestió.
Duració estimada	20'
Material didàctic	Diapositives i projector

Activitat 5	
Tipus d'activitat	Desenvolupament
Nom de l'activitat	Capacitat legal i responsabilitat empresarial
Tècnica emprada	La substància
Objectiu	Extreure el més important del text de forma cooperativa
Descripció	<p>El mestre haurà penjat al Classroom dos textos: un sobre la capacitat legal i l'altre sobre la responsabilitat empresarial</p> <p>Cada membre del grup base farà un resum de cada document. Després, cada integrant llegirà el seu resum i tots els altres membres del grup hauran de donar la seva opinió al respecte</p> <p>Els documents s'entregaran al docent al finalitzar la dinàmica</p>
Duració estimada	20'
Material didàctic	Classroom, quadern i bolígraf

Activitat a Casa	
Tipus d'activitat	Consolidació
Nom de l'activitat	Classroom
Objectiu	<p>Fer que l'alumnat estigui atent durant les posades en comú i consolidar la informació rebuda durant la sessió un cop està a casa.</p> <p>Permet la reflexió i la crítica del que està aprenent.</p> <p>Ajuda a l'avaluació per part del procés d'aprenentatge individual</p>
Descripció	Les preguntes podrien ser: quina diferència creus que hi ha entre empresa i empresari? Qui té dret a crear una empresa? Què és la responsabilitat?
Duració estimada	10'
Material didàctic	Mòbil o portàtil

Sessió 3: Persona física vs persona jurídica. Empresari autònom vs societat civil (110')

Activitat 6	
Tipus d'activitat	Desenvolupament
Nom de l'activitat	Persona física. Persona jurídica. Autònom. Societat civil
Tècnica emprada	El número
Objectiu	Diferenciar, cooperativament, els conceptes fixats. Com que s'extreu un número aleatòriament, tots els membres s'ajudaran per entendre bé el contingut.
Descripció	<p>El grup base disposarà de 10 minuts per cercar informació (al llibre i a Internet) sobre aquests quatre conceptes: persona física, persona jurídica, empresari autònom i societat civil.</p> <p>Un cop acabat el temps, el professor treurà a l'atzar un número i l'alumne sortejat haurà d'explicar a la resta el concepte que el docent li demani. Si es dona una resposta correcta, tot l'equip guanyarà, per exemple, una llepolia.</p>
Duració estimada	20'
Material didàctic	Classroom, llibre, quadern i bolígraf

Activitat 7	
Tipus d'activitat	Desenvolupament
Nom de l'activitat	Persona física. Persona jurídica. Autònom. Societat civil
Tècnica emprada	Parada de 3'
Objectiu	Explicar profundament els conceptes de l'activitat anterior.
Descripció	Un cop acabada l'activitat anterior, el docent procedirà a explicar detalladament cada terme. Durant l'explicació, es tornaran a fer aturades de 3' per resoldre dubtes.
Duració estimada	30'
Material didàctic	Diapositives i projector

Activitat 8	
Tipus d'activitat	Desenvolupament
Nom de l'activitat	Pasapalabreco
Tècnica emprada	-
Objectiu	<p>Es tracta de fer una recopilació a mitjan unitat sobre el que s'ha après fins al moment. La finalitat de dur a terme una dinàmica així és rompre amb la monotonia de fer feina sempre amb el mateix grup per tal de motivar-los amb una tasca diferent</p>
Descripció	<p>En aquest cas, el docent dividirà la classe en quatre equips (equip blau, equip vermell, equip lila i equip groc). Les regles del joc són:</p> <p>Al Classroom hi haurà un llistat amb moltes paraules del temari vist a classe. Tots els grups tenen el mateix llistat. El joc comença amb el moderador (el propi docent) donant una definició a un dels grups. Els membres hauran de consensuar entre tots la resposta i donar-la en veu alta al docent. Tendran que encertar en total tres definicions per ronda. En cas d'encertar es passa directament a la següent definició. En cas de fallar-la es tornarà a llegir la definició i hauran de donar una nova resposta (amb un màxim de 3 intents), si encara així no l'endevinen es passa a la següent definició.</p> <p>Cada equip jugarà 2 pics. La seqüenciació serà:</p> <p>Ronda 1: blau, vermell, lila i groc</p> <p>Ronda 2: blau, vermell, lila i groc</p> <p>Un cop consensuada la resposta hauran d'aixecar la mà i contestarà l'alumne del grup que triï el docent (així garantim la responsabilitat individual).</p> <p>La puntuació es compta amb el temps tardat per encertar</p>

les tres paraules. Quan menys temps, millor. Per tant, guanya l'equip que acumuli menys temps.

Les paraules hauran d'anar sent taxades per cada equip, ja que no es poden repetir a les següents rondes. Les paraules no encertades al tercer intent, es llevaran de la llista.

Duració estimada 60'

Material didàctic Classroom

Activitat a Casa

Tipus d'activitat Consolidació

Nom de l'activitat Classroom

Objectiu

Fer que l'alumnat estigui atent durant les posades en comú i consolidar la informació rebuda durant la sessió un cop està a casa.

Permet la reflexió i la crítica del que està aprenent.

Ajuda a l'avaluació per part del procés d'aprenentatge individual

Descripció

Les preguntes podrien ser: què és el que més t'ha cridat l'atenció del temari impartit avui i perquè?

Duració estimada 10'

Material didàctic Mòbil o portàtil

Sessió 4: Tràmits legal. SS i AET (55')

Activitat 9	
Tipus d'activitat	Desenvolupament
Nom de l'activitat	Tràmits legals. SS i AET
Tècnica emprada	Para de 3'
Objectiu	Conèixer els tràmits legals per formalitzar-se com a autònom o formar una societat
Descripció	El docent comença amb una explicació de la matèria, fent aturades per resoldre dubtes utilitzant la tècnica mencionada. És la mateixa que hem emprat a l'activitat 7
Duració estimada	25'
Material didàctic	Diapositives o vídeos, projector, portàtil, quadern i bolígraf

Activitat 10	
Tipus d'activitat	Desenvolupament
Nom de l'activitat	Tràmits legals. SS i AET
Tècnica emprada	Llapis al mig
Objectiu	Reafirmar l'enteniment de l'explicació del docent
Descripció	<p>El docent formula una sèrie de preguntes tenint en compte que hi ha d'haver tantes preguntes com alumnes dins el grup. Per exemple:</p> <p>P1: Quan comencen les obligacions tributaries?</p> <p>P2: Qui s'ha de donar d'alta al RETA i perquè? Hem de comunicar que cessem l'activitat?</p> <p>P3: Què és la declaració censal?</p> <p>P4: Quines són les passes legals per obrir una societat?</p> <p>Cada alumne es fa responsable de que tot el grup base doni la seva opinió respecte a la contestació de les qüestions.</p> <p>Finalment, han d'escriure al quadern individualment la resposta consensuada de cada pregunta, les quals entregaran al docent.</p>

Duració estimada	30'
Material didàctic	Quadern i bolígraf

Activitat a Casa	
Tipus d'activitat	Consolidació
Nom de l'activitat	Classroom
Objectiu	<p>Fer que l'alumnat estigui atent durant les posades en comú i consolidar la informació rebuda durant la sessió un cop està a casa.</p> <p>Permet la reflexió i la crítica del que està aprenent.</p> <p>Ajuda a l'avaluació per part del procés d'aprenentatge individual</p>
Descripció	Les preguntes podrien ser: què és el que més t'ha cridat l'atenció del temari impartit avui i perquè?
Duració estimada	10'
Material didàctic	Mòbil o portàtil

Sessió 5: Tipus de societats (110')

Activitat 11	
Tipus d'activitat	Desenvolupament
Nom de l'activitat	Tipus de societats
Tècnica emprada	Trencaclosques
Objectiu	Aprendre de forma cooperativa sobre els tipus de societats més rellevants de l'economia
Descripció	<p>El docent du preparats quatre documents amb l'explicació del què és una Societat Limitada (SL), Societat Anònima (SA), Cooperativa (C) i una Comunitat de Béns (CB).</p> <p>Acte seguit, a cada alumne del grup base li reparteix un tipus de societat diferent. La qual hauran de llegir i</p>

entendre.

Després, es creen els grups d'experts on es reuneixen tots aquells estudiants que tinguin per una part la SL, es reuneixen per una altra part els que tinguin la SA, per una altra els de la C i finalment, per una altra, els que tinguin la CB. L'objectiu es que consensuïn i debatin sobre la societat que tenen en comú per tal de millorar el coneixement sobre la mateixa.

La darrera passa es tornar al grup base i cada company de l'equip explica a la resta la societat que els hi ha tocat, assegurant-se de que ho entenen perfectament.

Finalment, cada un escriurà el que ha après al quadern individualment i ho entregarà al professor.

Duració estimada 70'

Material didàctic Document amb les societats, quadern i bolígraf

Activitat 12

Tipus d'activitat Desenvolupament

Nom de l'activitat Tipus de societat

Tècnica emprada Parada de 3'

Objectiu Aprofundir i consolidar el coneixement sobre les societats.

Descripció Com les altres parades proposades. El docent pot seguir amb l'explicació fent aturades de 3' per resoldre els dubtes que puguin sorgir envers aquest contingut de la unitat formativa.

Duració estimada 40'

Material didàctic Diapositives o vídeos, portàtil, quadern i bolígraf

Activitat a Casa	
Tipus d'activitat	Consolidació
Nom de l'activitat	Classroom
Objectiu	Fer que l'alumnat estigui atent durant les posades en comú i consolidar la informació rebuda durant la sessió un cop està a casa. Permet la reflexió i la crítica del que està aprenent. Ajuda a l'avaluació per part del procés d'aprenentatge individual
Descripció	Les preguntes podrien ser: quina societat t'agradaria crear i perquè?
Duració estimada	10'
Material didàctic	Mòbil o portàtil

Sessió 6: Feina grups d'investigació (55')

Activitat 13	
Tipus d'activitat	Desenvolupament
Nom de l'activitat	Feina grups d'investigació
Tècnica emprada	Grups d'investigació
Objectiu	Resoldre dubtes i finalitzar la tasca encomanada
Descripció	Cada grup base podrà demanar al docent tots els dubtes que no tinguin resolts respecte el treball a realitzar.
Duració estimada	55'
Material didàctic	Classroom, quadern i bolígraf

En aquest cas, no es farà cap pregunta al Classroom ja que no s'avança en matèria.

ACTIVITATS DE TANCAMENT

Sessió 7: Exposicions (110')

Activitat 14	
Tipus d'activitat	Tancament
Nom de l'activitat	Exposició grups d'investigació
Tècnica emprada	Grups d'investigació
Objectiu	Poder aplicar el que s'ha après durant la unitat formativa a un context econòmic real Cada grup base disposa de màxim 15 minuts per explicar la resolució del seu cas pràctic.
Descripció	De forma obligatòria, la resta de grups hauran de realitzar una pregunta per equip als alumnes que estan exposant. La dinàmica serà la següent: cada membre escriurà una pregunta. Un cop escrita, es debatrà amb els altres integrants quina es farà finalment. El document amb les preguntes s'entregarà al docent. A més, cada grup disposarà d'una llista de coteig de coavaluació per tal d'avaluar la feina dels seus companys.
Duració estimada	110'
Material didàctic	Projector i portàtil

En aquesta sessió, tampoc es farà cap pregunta al Classroom ja que tampoc s'avança en matèria.

Sessió 8: Consolidació (55')

Activitat 15	
Tipus d'activitat	Tancament
Nom de l'activitat	Consolidació de la unitat formativa
Tècnica emprada	Joc de les paraules
Objectiu	La finalitat és que l'alumnat recordi tot el temari impartit fins al moment.
Descripció	<p>El docent donarà a cada grup base les següents paraules:</p> <p>Empresari Societat Anònima Cooperativa Autònom Persona física Capacitat legal</p> <p>Cada membre haurà d'escriure una frase que representi la idea de la paraula. Després, cada integrant mostra la seva frase a la resta i formulen una de nova amb la idea de cada un dels companys del grup.</p> <p>Els documents amb les frases individuals i la conjunta s'entrega al professor.</p>
Duració estimada	20'
Material didàctic	Quadern i bolígraf.

Activitat 16	
Tipus d'activitat	Tancament
Nom de l'activitat	Mapa conceptual grupal
Tècnica emprada	Foli giratori
Objectiu	Consolidar els coneixements i avaluar el progrés individual de cada alumne Es deixarà que al principi de la sessió l'alumnat refresqui els coneixements adquirits durant tot el desenvolupament de la unitat formativa.
Descripció	Amb la tècnica del foli giratori (ja emprada a l'activitat 2) cada alumne del grup disposarà de 5' per millorar i actualitzar el mapa conjunt. S'haurà d'entregar per Classroom al docent.
Duració estimada	35'
Material didàctic	Classroom, portàtil, quadern i bolígraf

Activitat a Casa	
Tipus d'activitat	Consolidació
Nom de l'activitat	Classroom
Objectiu	Fer que l'alumnat estigui atent durant les posades en comú i consolidar la informació rebuda durant la sessió un cop està a casa. Permet la reflexió i la crítica del que està aprenent. Ajuda a l'avaluació per part del procés d'aprenentatge individual
Descripció	Les preguntes podrien ser: què has après durant la unitat formativa?
Duració estimada	10'
Material didàctic	Mòbil o portàtil

5.3 Avaluació

Per avaluar aquesta unitat formativa, les tècniques seleccionades són: l'**observació** i l'**anàlisi de documents**. Tal i com hem vist a la literatura (apartat 4.1.3) la més adient per avaluar el treball cooperatiu és l'observació, per tant, serà la que més pes tindrà a l'hora de repartir la ponderació qualificativa.

Els instruments escollits, per altra banda, són: la rúbrica i la llista de coteig. Per a cada ítem, com veurem a la taula següent, hi ha un indicador que té dissenyat una rúbrica o una llista de coteig. Els indicadors d'avaluació es resumeixen a la següent taula:

Taula 8. Indicadors d'avaluació

Tècnica	Instrument	Descripció	Activitats	Qualificació
Observació	Rúbrica	Exposició oral. Avaluació del professor i coavaluació	14	10%
Observació	Llista de coteig	Exposició oral. Coavaluació	14	5%
Observació	Rúbrica	Evolució del grup	Totes	35%
Observació	Llista de coteig	Evolució de cada alumne durant les dinàmiques	Totes	15%
Anàlisi documents	Llista de coteig	Documents entregats després de les dinàmiques i reflexions a casa	2-5-10-11-15 + activitats a casa	10%
Anàlisi documents	Rúbrica	Mapa conceptual	16	10%

Anàlisi documents	Llista de coteig	Llibre Registre	Al finalitzar cada tasca amb el grup base	15%
-------------------	------------------	-----------------	---	-----

Font: Elaboració pròpia

Com es pot comprovar, tot el procés desenvolupat fins al moment permet assolir correctament els criteris d'avaluació del punt 5.2.4.

Per tal d'avaluar correctament el treball cooperatiu, com hem descrit a l'apartat 4.1.3, hem de tenir en compte els següents aspectes: dur a terme una avaluació individual i una altra grupal, procurar que hi hagi heteroavaluació, coavaluació i autoavaluació i finalment, procedir amb una avaluació diagnòstica, formativa i sumativa. Aquests aspectes han de poder mesurar el progrés en tres àmbits: la interdependència positiva, la construcció de coneixements i les relacions psicosocials.

Veiem que tots els punts descrits al paràgraf anterior es compleixen ja que:

5.3.1 L'heteroavaluació

La tècnica més adient que pot usar el docent per avaluar la unitat formativa és mitjançant l'**observació**. El professor, durant les sessions, emplenarà una rúbrica destinada a avaluar el grup i una llista de coteig per analitzar la evolució de cada integrant de l'equip (veure exemple ANNEX I). En quant a la exposició grupal es proposa avaluar-la també a través d'una altra rúbrica dissenyada per a tal efecte (veure exemple ANNEX II)

Per altra banda, juntament amb l'observació s'emprarà la tècnica, tot i que amb un pes menor, de l'**anàlisi de documents**. Així com hem dissenyat les activitats, els documents que caldrà avaluar amb aquesta tècnica són:

- Aquells que rebem després de resoldre les activitats que requereixen l'entrega d'un document al docent. A la taula 8 podem comprovar que a la proposta, l'avaluació d'aquest punt es fa amb una rúbrica per al mapa conceptual grupal i mitjançant una llista de coteig per a la resta.
- El Llibre Registre, ja que allà és on l'alumnat realitza un seguiment del grup quan es desenvolupen les dinàmiques dins l'aula. L'instrument proposat per a tal efecte és una llista de coteig.

Finalment, cal esmenar que les activitats han estat dissenyades per a que el docent pugui fer una avaluació diagnòstica (amb les activitats d'iniciació), una avaluació formativa (amb l'entrega de documents i l'observació a la majoria d'activitats de desenvolupament) i una avaluació sumativa (amb les activitats de tancament). A més, es fonamental que l'alumnat vagi rebent un *feedback* continu del seu procés d'aprenentatge.

5.3.2 L'autoavaluació.

Com es pot comprovar, les activitats proposades de la unitat formativa permeten que l'alumnat realitzin una autoavaluació del procés d'aprenentatge, tant a nivell de grup, amb el Llibre Registre, com a nivell individual, amb les activitats de casa a través del Classroom.

La tècnica emprada per a l'avaluació d'aquest procés autoreflexiu és l'**anàlisi de documents**, amb una llista de coteig com a instrument per al Llibre Registre i una altre per a les entrades al Classroom.

5.3.3 La coavaluació

De forma indirecta, durant el funcionament de les tècniques cooperatives, es dóna una constant coavaluació entre l'alumnat. El fet d'interactuar propicia que aparegui un anàlisi valoratiu entre els companys.

La coavaluació de la unitat formativa treballada, es materialitza quan el docent entrega una llista de coteig de coavaluació a tota la classe en referència a l'exposició final dels grups d'investigació (veure exemple ANNEX III). Per tant, la tècnica escollida en aquest cas és l'**observació**.

En darrera instància, és indispensable tenir en compte que l'alumnat ha de tenir clar des del primer dia com se l'avaluarà. Per aquest motiu, en la proposta d'activitats la primera passa és que el docent contextualitzi i doni les bases de la unitat formativa, entre elles el procés d'avaluació. Per tant, les rúbriques i les llistes de coteig han d'estar a l'abast de l'alumnat.

6. Conclusions

En el transcurs del treball hem donat resposta als objectius generals i secundaris definits.

Per una banda, hem dissenyat tota una unitat formativa demostrant que és possible fer-ho mitjançant tècniques cooperatives. Per a que l'aprenentatge mitjançant la cooperació sigui efectiu, hem comprovat que és necessari que hi hagi una correcta planificació, gestió i control del docent de les relacions establertes entre l'alumnat i les activitats desenvolupades dins l'aula. Sempre que es dugin a terme correctament les passes descrites al marc teòric, hi haurà unes bones bases per treballar envers aquest mètode.

En quant als objectius secundaris, hem pogut definir les pautes i les consideracions per poder implantar la cooperació dins un grup-classe. Hem de tenir en compte, sobre tot, que la idea fonamental és advocar per crear comunitats d'aprenentatge on uns aprenen dels altres. Això s'aconsegueix fomentant la cohesió de grup, millorant les habilitats socio-emocionals dels estudiants, permetent una interacció constant entre els companys i fent que l'alumnat es senti responsable del procés d'ensenyament-aprenentatge de tot el grup.

Finalment, un dels dubtes que poden sorgir quan s'implanten metodologies innovadores van relacionades amb la forma d'avaluar l'aprenentatge de l'alumnat. En aquest cas, és indispensable que el docent usi tècniques en gran part d'observació, ja que li permetrà extreure, com hem demostrat a la proposta, molta informació interessant. A més, l'avaluació ha d'estar enfocada tant a estudiar el procés evolutiu del grup com el de cada integrant del mateix.

7. Bibliografía

Abellán, C. A. (2018). El método de aprendizaje cooperativo y su aplicación en las aulas.

Altarriba, R. G. (2009). *El treball cooperatiu en l'ensenyament/aprenentatge de la química*.

Duran, D., & Blanch, S. (2008). L'aprenentatge cooperatiu com a estratègia instructiva per a la inclusió.

Fernández-Río, J. (2017). Aprendizaje cooperativo: una guía para implementar de manera efectiva el aprendizaje cooperativo.

Haro, E. F. (2010). El trabajo en equipo mediante aprendizaje cooperativo.

Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1989). *Cooperation and competition: Theory and research*.

Johnson, D., & Johnson, R. (1994). El aprendizaje cooperativo en el aula.

Johnson, D., & Johnson, R. (2004). La evaluación en el aprendizaje cooperativo.

Johnson, D., Johnson, R., & Johnson, E. (1999). Los nuevos círculos del aprendizaje: la cooperación en el aula y la escuela.

López, A., & Frutos, H. (2011). La cohesión grupal, un estudio observacional de su incidencia en educación física.

Moral, M. J. (2009). El trabajo cooperativo, su diseño y su evaluación. Dificultades y propuestas.

Muñoz, N. C. (2014). Ventajas e inconvenientes del aprendizaje cooperativo en las clases de educación física.

Pujolàs, P. (2011). Aulas inclusivas y aprendizaje cooperativo.

Pujolàs, P. (2008). *Cooperar per aprendre i aprendre a cooperar: el treball en equips cooperatius com a recurs i com a contingut*.

Pujolàs, P., Riera, G., Pedragosa, O., & Soldevila, J. (2006). Aprender juntos alumnos diferentes (I): El "qué" y el "cómo" del aprendizaje cooperativo en el aula.

Ramayo, I. G. (2006). Ventajas y desventajas del aprendizaje cooperativo en el estudio de la filosofía.

Ranea, J. E. (2012). La importancia de la educación emocional en las aulas.

Sáez, F. T. (2010). Aprendizaje cooperativo para la enseñanza de la lengua.

Slavin, R. (1999). Aprendizaje cooperativo: teoría, investigación y práctica.

8. ANNEXOS

ANNEX I. Rúbrica d'avaluació de l'aprenentatge cooperatiu i llista de coteig per avaluar l'aprenentatge individual

Com a rúbrica per avaluar el treball cooperatiu tenim:

RÚBRICA

Nom del grup:				
Sessió:				
Conceptes avaluables	Experts (3)	Qualificats (2)	Novells (1)	Ponderació
Interdependència positiva				
Objectius	Es marquen objectius viables que poden complir	Quasi tots els objectius que es marquen els compleixen	No compleixen els objectius que es marquen	10%
Responsabilitat	S'ajuden uns als altres per tal d'aconseguir arribar a l'objectiu	Quasi no s'ajuden entre ells per aconseguir els objectius	No s'ajuden entre ells per aconseguir els objectius	10%
Rols	Tots tenen clares les seves funcions i les desenvolupen correctament	Tots tenen clares les seves funcions però a vegades no les desenvolupen correctament	No realitzen correctament les tasques segons el seu rol	10%

Organització	S'organitzen correctament	Quasi sempre s'organitzen bé	No saben com organitzar el treball	10%
Construcció del coneixement				
Contingut	Assoleixen perfectament els continguts	A vegades es dispersen en quant a aprendre el contingut	No aprenen els continguts	10%
Reflexió	Són capaços de reflexionar de forma lògica sobre la matèria	Quasi sempre reflexionen de forma lògica sobre la matèria	No reflexionen sobre la matèria	10%
Discussió crítica	Mantenen conversacions productives que incrementen el seu coneixements	A vegades es dispersen a l'hora de discutir sobre algun exercici	No mantenen conversacions productives envers el temari	10%
Relacions psicosocials				
Comunicació	Es comuniquen efectivament i disposen de les habilitats necessàries	Quasi sempre es comuniquen correctament	No es comuniquen correctament	10%
Resolució de conflictes	Saben com resoldre els conflictes de forma	Quasi sempre saben com resoldre els conflictes de	No saben resoldre els conflictes de forma	10%

	assertiva	forma assertiva	assertiva	
Motivació	Es motiven per aconseguir els objectius	Quasi sempre es motiven per aconseguir els objectius	No es motiven per aconseguir els objectius	10%
<i>Observacions:</i>				

Guia de resultats	
2,1 – 3 punts	Experts. El grup funciona correctament
1,1 – 2 punts	Qualificats. El grup presenta algunes mancances que el docent ha de detectar i resoldre
0 – 1 punts	Novells. El grup necessita ajuda per continuar avançant

Amb el disseny d'aquesta rúbrica ens permet analitzar els punts forts i dèbils del grup en els tres àmbits diferents per tal de poder dissenyar un pla d'acció en quant el docent detecti alguna debilitat.

En quant a la llista de coteig, el document podria ser:

LLISTA DE COTEIG

Alumne:		
Paràmetres avaluable	Si	No
Du el material adequat per fer la feina en grup		
Es fa responsable d'esbrinar si tot l'equip ha entès la tasca		
Col·labora activament durant les dinàmiques		
Té una comunicació adequada amb la resta de companys		

Demostra que ha assolit els coneixements		
Assumeix i du a terme correctament el rol que li ha tocat		
<i>Observacions:</i>		

ANNEX II. Rúbrica per avaluar una exposició oral

RÚBRICA

	Experts (3)	Qualificats (2)	Novells (1)	Ponderació
Vocabulari	Empren un vocabulari específic de la matèria	Quasi sempre empren un vocabulari específic de la matèria	Pocs pics empren un vocabulari específic de la matèria	10%
Contingut	Relacionen el contingut après demostrant el seu coneixement i reflexionen sobre la resolució de l'exercici	Relacionen el contingut après demostrant el seu coneixement, però no reflexionen sobre la solució de l'exercici	No relacionen el contingut après i no reflexionen sobre la solució de l'exercici	20%
Comprensió	Contesten totes les preguntes dels companys amb coherència	No contesten alguna de les preguntes dels companys amb coherència	No contesten les preguntes dels companys amb coherència	20%
Comunicació	Es desenvolupen amb naturalitat a l'hora d'exposar a la resta de companys	Els hi costa desenvolupar-se amb naturalitat a l'hora d'exposar a la resta de companys	No es desenvolupen amb naturalitat a l'hora d'exposar a la resta de companys	20%
Presentació	Empren una presentació	Empren una presentació	Empren una presentació	20%

	ordenada de forma lògica, amb colors que permeten la seva visualització i sense faltes d'ortografia	ordenada de forma lògica, amb colors que no permeten visualitzar gaire la presentació i hi ha faltes d'ortografia	sense ordre lògic, amb colors no adequats i amb faltes d'ortografia	
Temps	S'ajusten perfectament al temps estipulat	Es passen més de dos minuts del temps estipulat	Es passen més de 5 minuts del temps estipulat	10%
<i>Observacions:</i>				

Guia de resultats	
2,1 – 3 punts	Experts. Això significa que el grup ha treballat satisfactòriament complint tots els requisits marcats pel professor. Enhorabona!!
1,1 – 2 punts	Qualificats. Hi ha punts que es poden millorar (el docent vos dirà quins), però el treball ha estat adequat. Ànims, a seguir avançant!!
0 – 1 punts	Novells. Hi ha aspectes que s'han de millorar i haureu de seguir treballant per aconseguir donar el 100%. Amunt!!

ANNEX III. Llista de coteig de coavaluació

LLISTA DE COTEIG

Grup al que avaluem:		
Nosaltres som el grup:		
Paràmetres avaluables	Si	No
S'expliquen amb claredat i entenc el que volen expressar		
Es nota que hi ha feina darrera la presentació		
S'han ajustat correctament al temps estipulat		
Han sabut contestar a les preguntes formulades		
Es veuen tranquils i segurs quan parlen		
Creim que han resolt correctament l'exercici		
<i>Observacions:</i>		